

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA POLITICĂ

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ SUB CONDUCEREA D-lor

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, C. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HADI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
PRIM-REDACTOR

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Mihail Antonescu (Necrolog).

Ion N. Stambulescu.—*Probleme de ordin constituțional.*

Jurisprudența Română.—*Inalta Curte de Casație și Justiție, secția I.*— Succes une.— Soț supraviețuitor.— Legea imposibilului progresiv pe venit. (Casa. entra. a a Asigurărilor sociale cu Maria H. Benary)

Curtea de Apel din Iași, secția I.— Testament.— Substituție fideicomisară.— Emente.— Interpretarea clauzelor testamentare (Petru G. Șeban cu Paraschiva Șeban și Minist. Instrucțiune Publice)

Tribunalul Ilfov Notariat.— Execuțiune.— Contestăție.— Cerere de suspendare.— Terțiu.— Dreptul de vătămare.— Dovadă. (Demetru P. Florescu cu Alexandru Tincă).

Bibliografie.— *Repertoriu general și alfabetic de doctrină, legislație și jurisprudență*, de Corneliu Botez.

MIHAIL ANTONESCU

În arena luptelor juridice unde adeseaori a fost învingător, lui Mihail Antonescu i-a fost dat să cadă învins sub lovitura implacabilului adversar care e Moartea.

Asfel s'a s'ins avocatul sârguitor, nelipsit dela bară, cu atât vârsta lui înaintată și necazurile ce-l amărât viața în anii din urmă.

Mihail Antonescu a fost un jurist eminent și o personalitate distinsă a Baroului, unul din puținii ce au mai rămas din vechea pleiadă de avocați cari au făcut fala acestei profesii.

El și-a început cariera, după obținerea licenței la Facultatea de drept din București, ca magistrat în principiu. A înaintat repede și în 1882 ajunge președinte la Tribunalul Buzău de unde demisionează pentru a pleca la Paris să-și ia doctoratul în drept. Revenind în țară, în 1885, se înscrie în barou, dar ministrul de justiție de pe vremuri îl face să reintre în magistratură numindu-l consilier la Curtea de Apel din București. Era în 1888 când, d'abia intrat în această funcțiune, ministrul G. Vernescu, profitând de ivirea unei vacanțe, fără a ține seamă de stagiu și ierarhie ci numai de valoarea magistratului, îl înalță consilier la Curtea de Casație.

Această numire provoacă agitație și protestări din partea Inaltei Curți, care consideră numirea ca un act de favoritism și refuză să primească pe noul numit când se prezintă să depună jurământul, sub

cuvânt că decretul nu apăruse în *Monitorul Oficial*.

În adevăr, această formalitate întârziase. Între Inalta Curte și ministrul justiției are loc un conflict care amenință cu o criză ministerială, dar se aplanează prin demisia lui Antonescu. Acesta renunță la cariera de magistrat și se consacră cu desăvârșire avocaturii.

A fost desigur o pagubă pentru magistratură, dar a triumfat principiul legalității.

În Barou, Mihail Antonescu a fost în elementul său. Talentul și cultura lui juridică li-au deschis în curând calea succesului, așa încât nu a fost afacere mare în care el să nu pledeze. Era prețuit și căutat. Se înfățișa la bară în totdeauna bine pregătit, cu procesul studiat pe toate fețele lui, fără să lase nimic obscur și supus îndoelei. Conștiincios în exercițiul profesiei, se devota cauzelor ce avea de apărut și lupta pentru câștigul lor cu tot temperamentul și puterea sa de convingere.

În raporturile cu confrății întreținea o strânsă prietenie și avea pentru cei tineri cuvinte de încurajare și o inimă cordialitate.

Drept omagiu, a fost în două rânduri ales decan al Corpului. În această demnitate s'a străduit a aduce instituției însemnate îmbunătățiri.

Cu toată firea lui așezată și neprezumțioasă, el nu s'a putut resemna numai în sfera de activitate a avocaturii. Ca toții marii intelectuali a intrat în politică ca partizan în rândurile democrației și, după cum era curentul vremii, a îmbrățișat ideea națională și războiul pentru întregirea neamului.

Pentru aceste idei a avut de suferit în timpul ocupațiunii, fiind trecut de inamic pe lista suspectilor și deportat în fundul Germaniei de unde s'a întors, după liberarea teritoriului, cu inima voioasă dar cu sănătatea sdruncinată.

A avut satisfacția, deși pentru puțină vreme, de a fi ministru al justiției în România întregită și a institui primele comisii în vederea lucrărilor pregătitoare pentru unificarea legislației.

Prieten și colaborator al revistei noastre, îi vom păstra o amintire scumpă și recunoscătoare.

PROBLEME DE ORDIN CONSTITUȚIONAL

Curtea de Casație, întrunită în secții unite, a avut din nou să se ocupe de o chestie de constituționalitate, adică de interpretarea finalului articolului 103 din noua Constituție, care hotărăște că dreptul de recurs în casare, este de ordin constituțional.

Chestia s'a pus cu ocazia judecării unui recurs, îndreptat în contra unei decizii a comisiei centrale din Basarabia, care funcționa ca instanță de apel în materie de expropriere pentru cauză națională, când s'a ridicat incidentul că asemenea decizii, nu sânt susceptibile de recurs în casare; și Curtea de Casație, după o îndoită dirigență, a dat soluția, în secții unite, că recursul e admisibil.

Peste câteva zile însă s'a prezentat în fața secții a III a Curții de Casație, aceiași chestie, de astă dată însă era în discuție un recurs îndreptat în contra unei decizii a Comitetului Agrar, și acea secție, după o primă divergență, a dat în complexul de 11 judecatori soluția contrară, adică că recursul în casare este inadmisibil.

La prima vedere s'ar părea că este o formală și absolută contradicție între cele două soluții date de Curtea de Casație, la interval de câteva zile numai.

Dacă se intră însă în examinarea mai aprofundată a chestiei, și mai ales dacă se cercetează motivele ce au dus la aceste soluții, motive date cu ocazia redactării ambelor decizii, se va vedea că contradicția nu mai prezintă același caracter de gravitate, că ea este mai mult aparentă, decât reală.

Această deosebire de soluții își poate găsi până la un punct explicația, în această circumstanță că pentru Basarabia, care are legea ei deosebită în materie de expropriere pentru cauză națională, nu există de cât două instanțe de expropriere, comisiunile județene și comisia centrală de pe lângă Casa noastră, ambele instanțe de fond; dar nu există nici o altă instanță superioară care să examineze în drept soluțiile date, cum e Comitetul Agrar, instituit de legiuitor ca instanță de casare și de revizuire și care are sub jurisdicția sa toate instanțele de expropriere din România-Vechă, precum și din toate celelalte provincii alipite, afară de Basarabia în a cărei lege se prevede formal prin articolul 23, că în contra deciziunilor instanțelor mai sus specificate nu există nici un fel de recurs.

Nu mai astfel decizia dată în secții unite, care admite recursul ca posibil, se poate explica, pe considerațiunea că era necesar, sub pedeapsă d'a lasa fără nici un control al unei instanțe de casare deciziile comisiei centrale din Basarabia, și în conformitate cu dispozițiile din articolul 103 din Constituție, să se recunoască Casatiei dreptul de a censura asemenea decizii.

Cu ocazia judecării recursurilor de care ne ocupăm, și în susținerea incidentului de inadmisibilitate lor, ridicat de Casa Centrală a improprietății, s'a obiectat că de și articolul 103 din Constituție dispune în mod foarte categoric că recursul este de ordin constituțional, aici se vorbește însă de un drept de recurs în casare, ceea ce nu înseamnă că e neapărat un recurs care să fie judecat de Curtea de Casație.

Că dacă dela data promulgării Constituției celei noi, nu mai e posibil să mai existe vre o lege, care să interzică părților în proces dreptul de a duce diferendul lor în fața unei instanțe, care să examineze în drept, dacă e loc sau nu la casarea sentinței dată, pentru vre o violare de lege, din nimic nu rezultă că această instanță nu poate fi decât Curtea de Casație, și nu o alta vizată de constituanți.

Că, cu alte cuvinte, dacă este exact oă nu mai e permis legiuitorului ordinar, să suprime dreptul de recurs, cum se întâmplase de mai multe ori în diverse legi, mai ales în legi speciale, ceea ce era foarte criticabil, căci înalte principii de ordine superioară cer mai ales într'o societate democratică, ca orice imprecinat să aibă dreptul la controlul aplicării legilor, adică să aibă dreptul de se duce cu recurs la o altă instanță existentă, care însă poate fi alta de cât Curtea de Casație.

Este de reținut însă, că ceea ce proclamă formal finalul articolului 103, este dreptul de recurs în casare, ceea ce nu este în mod absolut același lucru ca recursul în Casare; așa este cert că recursurile introduse în contra cărților de judecată, se judecă, nu de Curtea de Casație, ci de tribunalele de județ.

Aceasta rezultă și din explicațiile date cu ocazia votării articolului 103 de ministrul Justiției la Cameră, că și recursurile judecate de tribunale tot de ordin constituțional sânt, cât și de raportorul comitetului delegaților, d-l Chirculescu, care zicea: „în t t cazul cuvântul recurs în casare nu înseamnă recurs la Curtea de Casație, ci recurs în casare, cum s'ar zice de exemplu recurs în anulare.”

Aceasta mai rezultă și din faptul că s'a încercat acum câteva decenii, să se dea tot Casatiei și judecării tuturor recursurilor introduse în contra cărților de judecată și legiuitorul a trebuit repede să revie asupra acestei m suri, din cauza aglomerării extraordinare a recursurilor, așa că Curtea de Casație s'a găsit în imposibilitate a le soluționa.

Iată dar că cu toată dispoziția formulă și căteorică a finalului articolului 103 din Constituție, că dreptul de recurs e de ordin constituțional, există anume recursuri care nu se judecă de Curtea de Casație, ceea ce precizează sensul ce acest articol dă cuvintelor că recursul în casare e de ordin constituțional; adică că la noțiunea de recurs nu corespunde în mod forțat noțiunea de judecată la Curtea de Casație, că pot să existe și alte instanțe cărora li s'a dat deja o asemenea competență, cu toate că articolul 102 din Constituție proclamă că există o singură Curte de casație, căci s'a explicat de către ministrul Agriculturii la Senat, că prin această nu se oprește ca asemenea atribuțiuni să se poată da și la alte organe, ca tribunalele față de cărțile de judecată.

Dar s'a mai invocat, în fața Curții de Casație, și declarațiile făcute la Senat de d-l Profesor de Drept constituțional C. Dissescu, raportorul general al comisiei mixte, și de ministrul Agriculturii, care cu ocazia discuției ce a avut loc relativ la chestiune au declarat, primul că: „Domnul Ministru al Domeniilor a făcut o lege în care recursul în loc să meargă la Curtea de Casație, merge la Comitetul Agrar. Eu dacă aveam să fac legea, acest lucru nu l făceam, dar l'ăți făcut, mă supun.”

Iar ministrul Agriculturii răspundea: „dar în

materie de expropriere toate instanțele sânt speciale, și cele inferioare și cele superioare, dar toate sânt constituționale, pentru că legea agrară le a creat. Din toate aceste declarații rezultă, fără discuție posibilă, că după părerea ambilor acești oratori, dintre care unul re resintă părerea guvernului în interpretarea articolului 103, și cari oratori erau perfect de acord asupra acestui punct, că deși textul proclamă recursul în casare de ordin constituțional, aceasta nu implică, că toate recursurile merg la Curtea de Casație, căci legiuitorul cunoștea recursurile se judecau de tribunale și că Comitetul Agrar este investit cu competența d'a judeca în local Casației ca curte de casare, în materie de expropriere pentru cauză națională.

Iată dar atâtea considerațiuni de natură pur juridică, care duc la concluzia că recursurile introduse la Casație, contra deciziilor date în materie de expropriere pentru cauză națională, sânt inadmisibile.

Dar dacă cercetăm și motivele care au condus, care au silit putem zice chiar, pe legiuitorii acestui fel de expropriere, cât și pe legiuitorul constituant a face în această materie încă o excepție la regula generală, dar nu absolută, că recursurile se judecă de Curtea de Casație, vom vedea că o altă soluție era greu de găsit, dacă nu imposibilă.

În adevăr, se știe ce grabă avea legiuitorul, ca această expropriere să se facă cât mai repede, ca dovadă este că, contrar articolului 19 din vechea constituție și articolului 17 din noua constituție, atât autorii decretului de expropriere din 1918, cât și ai legii din 1921 au admis exproprierea, și chiar luarea în posesie a moșiilor expropriate, spre a fi date sătenilor, înainte de fixarea, necum de plata indemnizării cuvenite proprietarului.

De altă parte, să cunoaște numărul cererilor de revizuire și casare supuse Comitetului Agrar, în ce privește exproprierea numai, în afară de cererile de revizuire, relative la condițiunile cerute spre a fi în proprietar, care erau de peste 7000; cereri care dacă ar fi urmat să fie judecate de Curtea de Casație, cu tarăgăniile inerente pedoariilor orale și judecăților cu formele impuse de procedură, ar fi durat zeci de ani, dacă nu ar fi făcut imposibilă judecarea orăru alt proces, fără mare folos pentru repede expediere a afacerilor rezultate din legea de expropriere, ceea ce ar fi compromis în mod grav în proprietărea.

Iată dar un nou motiv ce duc la convingerea că legiuitorul constituant nu a putut în mod serios admite că în această materie un recurs să fie posibil la Casație.

În fine, admitând ipotetic că s'ar primi ideea că recursul este admisibil, rămâne de văzut ce anume instanță ar avea căderea să judece din nou, după casare, afacerea. Curtea de Casație de sigur nu, căci legea ei organică o oprește d'a judeca afacerile în fond.

Dacă s'ar trimete afacerea din nou la Comitetul Agrar, el ar fi îndreptățit să refuze a mai cerceta o afacere, în care el s'a pronunțat, și deci s'a desezisat definitiv.

Să se trimeată afacerea la o Curte de Apel nu e posibil, căci de prin legea de expropriere Curțile de Apel au o competență absolut limitată; și de altfel

ar fi și o imposibilitate ca o curte de apel, să reformeze deciziile Comitetului Agrar, care judecă ca Curte de Casație și de revizuire.

Această imposibilitate d'a găsi o instanță care să poată legalmente da soluție pricinii, după casare, învederează și mai mult, că n'a putut fi în intența legiuitorului constituant, ca în această materie să existe un recurs în Casație, ci recursul în casare, așa cum se zice format în articolul 103, care are să fie judecat de instanța special creată: Comitetul Agrar.

Dacă însă modul de organizare și rezolvire a cererilor de revizuire, în fața Comitetului Agrar, s'a urmat sau nu fără inconvenient, dacă s'a dat puțință celor interesați a d-pune memoriile la timp oportun, sânt chestii ce nu pot avea nici o influență asupra sensului articolului 103 din Constituție.

Dar pentru exproprierea din Basarabia, unde după cum s'a arătat, există o lege specială, mai este încă un motiv, de ordin istoric acesta, care duc la concluzia că recursul era inadmisibil. Se știe că unirea Basarabiei cu România veche s'a făcut prin două acte deosebite, primul cel din 27 Martie 1918, prin care Sfatul Țării, care reprezenta voința Republicii Basarabiei, își rezerva printre altele, dreptul: „d'a rămâne mai departe pentru rezolvirea și realizarea reformei agrare, după nevoile și cererile norodului, și ca aceste hotărâri se vor recunoaște de guvernul român“. Iar cel d'al doilea act, e cel din 27 Noiembrie 1918 prin care Sfatul Țării renunță la condițiunile mai înainte puse, după ce însă în aceeași noapte votase legea de expropriere pentru cauză națională, lege prin care hotăra că exproprierea să se înfăptuiască numai de organele locale. În fine, guvernul prin decretul din 1918 și parlamentul mai târziu, prin lege, a trebuit să ție seama de dorința Sfatului Țării, adică exproprierea să se termine de organele, de instanțele locale, fără vre un recurs posibil.

Iată dar atâtea puternice motive de drept, istorice și de fapt care duc la concluzia, că recursul în fața Curții de Casație, în materie de expropriere pentru cauză națională, este inadmisibil, cât timp e vorba de operațiuni de expropriere.

Lou N. Stambulescu

Procuror General la Curtea de Casație

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTITIE

Secția I

Audiența de la 30 Iunie 1924

Președinția d-lui Gh. V. Buzdugan, Președinte

Casa centrală a Asigurărilor sociale cu Maria H. Benery

SUCESIUNE. — DREPTUL DE MOSTENIRE AL SOTULUI SUPRAVIEȘTUITOR. — DACĂ ACEST DREPT A FOST SUPRIMAT DE ART. 4 AL LEGII DIN 28 Iunie 1921 REFERITOARE LA IMPOZITUL PROGRESIV PE VENIT. — ART. 676 ȘI 679 C. CIVIL.

Dispozițiunile art. 4 al legii din 28 Iunie 1921, referitoare la impozitul progresiv pe venit, care a mărginit la gradul al 4-lea dreptul rudelor de a succede, a suprimat numai dis-

pozițiile art. 676 c. civil care îndrituia la succesiune pe rude, până la gradul al 12-lea, fără să desființeze și dreptul de moștenire prevăzut de art. 679 c. civil, al soțului supraviețuitor, care face parte din clasa moștenitorilor neregulați și este chemat la succesiune tocmai în lipsa rudelor, numai pe temeiul afecțiunii presupuse a defunctului.

No. 1213.— Respins recursul făcut de Cassa Centrală a asigurărilor sociale contra deciziei No. 69/928 a Curței de apel din București S. I. în proces cu Maria H. Benary.

S'au ascultat D-nii Avocați: N. Stănescu pentru recurentă și L. Moldoveanu pentru intimată.

Curtea deliberând,

Asupra motivului de recurs: „Greșită interpretare a art. 4 din legea din 1921, asupra impozitului progresiv pe succesiuni, (modificarea și unificarea unor dispozițiuni din legea timbrului și din codul civil), publicată în „Monitorul Oficial“, Nr. 91 din 1921.

Având în vedere decizia atacată cu recurs din care se constată că intimata Maria H. Benary, în calitate de soție supraviețuitoare a defunctului ei soț Herman Benary, decedat fără testament și fără rude în grad succesibil, a cerut pe temeiul art. 679 c. civ., trimiterea ei în posesiunea averii rămasă pe urma soțului ei.

Că, la această cerere s'a opus recurentul Minister al Muncii pentru motivul că art. 679 c. civ., care prevedea dreptul de succesiune al soțului supraviețuitor a fost desființat prin art. 4 al legii de la 28 Iunie 1921 referitoare la impozitul progresiv pe venit și modificarea unor dispozițiuni din codul civil și care atribuie asemenea succesiuni Casei Centrale a asigurărilor sociale;

Că, însă, Curtea de apel menținând hotărârea primei instanțe a respins cererea Ministerului recurent prin decizia atacată cu recurs, recunoscând intimatei dreptul de a succede în averea defunctului ei soț;

Având în vedere că, pentru a hotărî astfel Curtea de apel motivează că din redacțiunea art. 4 al legii din 1921 rezultă că ceea ce s'a suprimat din cod. civ. este numai art. 676, care prevede gradul până la care rudele au dreptul de a succede, mărgindu-l de la gradul al 12-lea cât este prevăzut în art. 676, la gradul al 4-lea; că soțul supraviețuitor care face parte din clasa moștenitorilor neregulați nu este în nici un grad de înrudire și este chemat la succesiune tocmai în lipsa rudelor și numai pe temeiul afecțiunii presupuse ale defunctului, ocupând un capitol aparte în codul civil despre care legiuitorul din 1921 nu s'a ocupat și în lipsa unei dispozițiuni exprese din această din urmă lege, nu i se poate ridica soțului supraviețuitor dreptul său de succesiune pe cale de interpretare.

Că, prin această soluție, pretinde azi recurentul prin motivul de recurs, Curtea de apel nesocotește atât art. 4 sus citat, cât și scopul urmărit de legiuitor care a fost de a crea venituri Statului prin suprimarea dreptului de succesiune de la al 4-lea grad în sus;

Considerând că, din termenii art. 4 al legii în discuțiune, care prevede că dreptul de moștenire abintestat de la al 4-lea grad în sus, se desființează și că patrimoniul defuncților fără testament și fără rude până la al 4-lea grad inclusiv trece în folosul fiscului, iar al celor fără rude, de la al 5-lea până la al

12-lea grad trece în folosul Casei Meseriilor, rezultă neîndoios că legiuitorul s'a ocupat expres numai de succesorii chemați în virtutea legăturii de rudenie, adică, a moștenitorilor regulați sau legitimi, iar nu și al acelor neregulați despre cari se ocupă un capitol aparte din codul civil;

Că oricât s'ar considera neîndreptățită distincțiunea făcută de legiuitorul codului civil român, între moștenitorii regulați și cei neregulați, nu se poate contesta că această distincțiune există în cod. civ. și că legiuitorul din 1921 care legifera în această materie a trebuit necesar s'o aibă în vedere; că dacă în modificarea adusă, nu vorbește nimic de categoria succesoriilor neregulați, este că ea a rămas în afară de preocupările sa'e și este inadmisibil ca în tăcerea legii să se suprimă texte de lege și să se ridice dreptul de succesiune a unei categorii de persoane numai pe cale de interpretare;

Considerând că menținerea dreptului de succesiune al soțului supraviețuitor rezultă și din desbaterile parlamentare cari au avut loc cu ocazia votării legii, unde s'a arătat de către însuși autorul legii că rațiunea reformei sale care urmărea crearea de noi resurse pentru Stat, scop care este evident atins chiar și prin menținerea dreptului de succesiune al soțului supraviețuitor, era trasă din dificultatea de a se stabili cu certitudine dreptul de succesiune al rudelor mai îndepărtate de la al 4-lea grad în sus, dificultate de care profitau în dauna Statului, desigur când aceasta era chemat la succesiune, persoane fără nici un grad de înrudire.

Că această rațiune n'a fost indicată de autorul legii și nici nu putea fi față de soțul supraviețuitor nedespărțit, care vine la succesiune nu în virtutea unei legături de rudenie, iar calitatea de soț, nu comportă aceleași dificultăți de a o dovedi, ca o rudenie îndepărtată;

Că, în fine, cu ocazia aceluiași desbateri la art. 2 din lege unde s'a cerut pe cale de amendament asimilarea soțului cu copii din punctul de vedere al taxelor ce trebuia să plătească, autorul legii primind amendamentul a declarat că asimilarea privește numai taxa de succesiune, nu însuși dreptul de succesiune, la care propunătorul amendamentului a răspuns că este evident că asimilarea privește numai taxele, de oarece dreptul de succesiune al soțului supraviețuitor va fi examinat când se va discuta reforma codului civil, declarațiuni care nu au provocat nici o rezervă din partea adunării, ceea ce indică că în acordul general a fost ca dreptul succesoral al soțului, să rămână în afară de discuțiune, și nu ar fi admisibil a se crede că în înțelegerea comună a fost ca să se suprime atunci dreptul soțului, pentru ca el să aibă a fi examinat și eventual reînființat, cu ocazia proiectatei reforme a codului civil;

Că, de aceea, întru cât nici textul legii, și nici desbaterile din care a ieșit legea nu indică că prin art. 4 s'ar fi suprimat dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor, urmează că instanțele de fond au făcut o exactă aplicațiune a legii când au respins opozițiunea recurentului și a trimis pe intimata soție supraviețuitoare în stăpânirea averii decedatului ei soț.

Că, deci, recursul este neîntemeiat.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN IASI S. I.

Audiența de la 9 Februarie 1915

Președenția D-lui C. Vărgonci, Consilier

Petre G Șerban cu Paraschiva Șerban și Ministerul de
Instrucție Publică

TESTAMENT. — SUBSTITUȚIE FIDEI — COMISARĂ. — CONDIȚIUNI. —
LĂSAREA UZUFRACTULUI UNEI ANUME PERSOANE. — NUDA
PROPRIETATE LĂSATĂ ALTUI PERSOANE. — ART. 803 ȘI 805 C. CIV.
TESTAMENT. — SUBSTITUȚIE FIDEI — COMISARĂ. — INTERPRETAREA
CLAUZELOR TESTAMENTARE. — CUM TREBUIE FĂCUTĂ. — ART.
803 ȘI 805 C. CIV.

1/ Pentru ca o dispozițiune testamentară să constituie un fidei-comis, trebuie cu acea dispozițiune să conține două donațiuni sau legate în plină proprietate a celorlași bunuri, în folosul unor persoane chemate a le culege în mod succesiv, astfel că dreptul uneia să nu se deshidă de cât după moartea alteia, iar cel de al doilea sau al treilea succesor, într'un cuvânt ultimul succesor, să nu primească bunurile direct de la testator ci prin intermediarul celor gratificați mai întâi.

Astfel, nu este substituție, atunci când le-cujus a lăsat uzufructul unei persoane, iar nuda proprietate a aceleași averi, altei persoane.

2) Potrivit ideii că nu se poate prezuma că un testator s-a fi avut intențiunea de a face ceea ce legea interzice, urmează că atunci când există îndoială de a se ști dacă o dispoziție testamentară oare-care conține sau nu o substituție trebuie a se da chestiunii o interpretare negativă.

No. Respins ca nefundat apelul făcut de către Petru G. Șerban în contra sentinței civile cu Nr. 251/ 23 a trib. Iași S. II în proces cu Paraschiva Șerban și Ministerul de Instrucție publică.

S-au ascultat D-nii avocați C. Simionescu și P. Pogonat pentru apelant și Gh. Alexianu și C. Sion pentru intimăți.

Curtea,

Asupra apelului făcut de către Petru G. Șerban, în contra sentinței civile Nr. 251 din 28 Septembrie 1923, a Tribunalului Iași, sec. II-a, prin care s-a respins ca nefundată acțiunea intentată de numitul în contra Paraschivei G. D. Șerban și Ministerul de Instrucție Publică, pentru anularea testamentului def. Gh. Șerban.

Având în vedere că, încetând din viață în Iași, Gh. Șerban la 7 Mai 1918, lasă în viață un fiu legitim din prima căsătorie, apelantul Petru Gh. Șerban, și pe soția sa Paraschiva G. D. Șerban.

Asupra averii sale, defunctul luase ultime dispozițiuni prin testamentul olograf din 17 Aprilie 1917. Din cuprinsul acestui testament se vede că în momentul redactării lui, Gh. Șerban a prevăzut două eventualități, luând pentru fiecare din ele anume dispozițiuni. În prim rând, el prevede cazul în care fiul său unic Petru, care la data redactării testamentului se afla în marele război, fără a da știri despre dânsul, va fi în viață la moartea tatălui său; iar în al doilea rând, prevede puțința de predeces a fiului său.

Cum nu ne găsim în această de a doua eventualitate, urmează a examina pe cea dintâi, adică a cerea legățile lăuate de def. G. Șerban, în cazul în care fiul său Petru se va afla în viață la moartea tatălui său.

Văzând că prin testamentul olograf cu data de 17 Aprilie 1917 def. Gh. Șerban, dispune:

„Dacă fiul meu Petru se va afla în viață la moartea mea, uzufructul porțiunii disponibile din averea mea imobilă împreună cu porțiunea disponibilă din averea mea mobilă, le donez și leghez soției mele Paraschiva G. D. Șerban, născută Ionescu, cu dreptul a locui în casa mea unde locuiesc astăzi, str. Elena Doamna Nr. 22, Iași, plătind fiului meu Petru, în caz când nu ar locui împreună, o chirie anuală de 700 lei, drept desdăunare pentru partea lui din această casă. — Soția mea va servi nepoatei mele Maria Vidrighin o pensie alimentară de 75 (șapte zeci și cinci) lei pe lună. După moartea soției mele Paraschiva G. D. Șerban, fondul porțiunii disponibile din averea mea imobilă va trece în stăpânirea fiului meu Petru împreună cu uzufructul cuvenit, cu excluderea caselor din str. Palat Nr. 9, Iași, pe care îl donez și leghez Statului Român, cu destinația a instala în ele o școală comercială de gradul I, (inferioară), purtând denumirea „Donația Paraschiva și Gheorghe D. Șerban”, și cu credința că se va alcătui un nou program pentru școlile comerciale, împărțindu-le în curs inferior și superior, elevii cursului inferior trecând în curs superior, ca din Gimnaziu în Liceu; elevii ambelor cursuri având aceleași privilegii dacă vor îmbrățișa cariera comercială. Din uzufruct fiul meu Petru va servi o pensie alimentară lunară de 200 lei (două sute) nepoatei mele Maria Vidrighin, punându-i la dispoziție pentru locuință un apartament de două odăi cu bucatărie din casele mele din Iași, str. Elena Doamna nr. 20, anume acel lipit de casele mele din aceeași stradă la Nr. 22, în plus peste pensiunea lunară de 200 lei pe cât va trăi ea, chiar dacă s-ar mărita.”

Văzând că apelantul Petru G. Șerban, cu toată rugămintea ce i se adresează defunctul său părinte printr'un post-scriptum al testamentului de a respecta și executa dorințele exprimate prin testament, a acționat în judecată Ministerul de Instrucție și pe D-na Paraschiva G. D. Șerban, văduva def. său tată din a doua lui căsătorie, pentru anularea legatelor, pentru următoarele motive:

a) Pentru că conțin o substituție fidei-comisară, prohibită de lege;

b) Pentru că testamentul are vicii de formă care îi atrag nulitatea;

c) În ori și ce caz, legatul lăsat Ministerului nu atinge rezerva și trebuie redus la cotitatea disponibilă.

Văzând că în apel nu se mai susține decât primul motiv, și anume acel bazat pe dispozițiunile art. 803 c. civ., întru cât legățile ar conține adevărate fidei-comise, astfel că implicit se tranșează incidentul unit de Curte cu fondul în ședința de a 28 Octombrie 1924, ridicat de avocatul Ministerului de Instrucție, care a cerut să nu discute în apel, de cât motivul relativ la fidei-comis;

Că, atât Ministerul de Instrucție Publică, cât și Paraschiva G. D. Șerban, ambii intimăți, opun că în

cazul de față nu poate fi vorba de substituțiuni interzise, întrucât prin testament se lasă uzufructul unei persoane, iar nuda proprietate altei persoane ;

Având în vedere, că în drept substituțiunile sau fidei-comisele sunt interzise prin dispozițiunile art. 803 c. cv. ;

Având în vedere, că pentru existența unui fidei-comis sunt necesare următoarele trei condițiuni :

I. Dispozițiunea să conțină două donațiuni sau legate în plină proprietate a aceluiași bunuri, unor persoane chemate a le culege în mod succesiv, astfel că dreptul uneia să nu se deschidă decât după moartea alteia, iar cel de al doilea sau al treilea succesor, într-un cuvânt, ultimul succesor, să nu primească bunurile direct de la testator, dar numai prin intermediul celor gratificați mai întâi. De aci rezultă, în lipsa acestei prime condiții, că nu este substituție atunci decujusul lasă uzufructul unei persoane, iar nuda proprietate a aceleiași averi altei persoane. Art. 805 din codul nostru civil, permite în mod formal acest soi de dispozițiuni, prin acte între vii sau prin testament, în lipsa motivului economic al prohibițiunii, ca altminteri să nu se scoată bunurile din circulație, și spre a nu se da putința de a aglomera întreaga avere a unei familii asupra unei singure persoane.

II. În al doilea rând, ceea ce caracterizează o substituțiune interzisă, este obligația juridică a primului donatar sau legatar de a păstra bunurile și a le transmite celui de al doilea gratificat.

III. În sfârșit, primul gratificat să fie obligat a păstra bunurile până la decesul său, când se vor transmite celui de al doilea gratificat și așa mai departe.

Având în vedere, că principiile acestea ale dreptului modern sunt în deplină contradicție cu cele ale dreptului roman, care vedea în mod favorabil fidei-comisele.

Că, deci, potrivit ideii că nu se poate prezuma că un testator ar fi avut intențiunea de a face ceea ce legea îi interzice, și cu atât mai puțin ceea ce poate atrage nimicirea dispozițiilor sale, urmează — spre deosebire de ceea ce se făcea în dreptul roman — că atunci când această îndoială de a se ști dacă o dispoziție testamentară oarecare conține sau nu o substituție, trebuie a se da chestiunii o interpretare negativă.

Având în vedere, că, prin clauzele din testament, reproduse mai sus, def. G. D. Șerban lasă întreaga porțiune disponibilă din averea sa mobilă văduvei Paraschiva G. D. Șerban, iar asupra averii imobile dispune după cum urmează :

„Uzufructul porțiunii disponibile din întreaga avere imobilă, îl lasă soției sale Paraschiva G. D. Șerban ; în acest drept intră și acela de a locui în casa din str. Elena Doamna Nr. 22, cu obligația de a plăti fiului său Petru, în caz când nu ar mai locui împreună, o chirie anuală de 700 lei, drept deslăunare pentru partea lui din această casă”. — Asupra acestei case, rezultă, deci în mod evident, că întreaga nuda proprietate, precum și uzufructul porțiunii de rezervă, rămân fiului său Petru G. Șerban, care este și moștenitorul său rezervatar legal, — deci chiar în afară de ori ce dispoziție testamentară. — Asupra celui de al doilea corp de case, din str. Palat Nr. 9, încă de la moartea testatorului, uzufructul e lăsat văduvei Pa-

raschiva G. D. Șerban, iar nuda proprietate Statului român, respectiv Ministerului de Instrucțiune, spre a instala acolo o școală comercială de gradul I, purtând denumirea de „Donația Paraschiva și Gheorghe D. Șerban”. Urmează deci, că această din urmă casă va deveni proprietatea Statului, chiar la decesul lui G. D. Șerban.

Văzând că, în contra acestei interpretări, se obiectează că expresiunea întrebuințată că „fondul” porțiunii disponibile se referă la „nuda proprietate” a averii imobile, care se lasă mai întâi Paraschivei G. D. Șerban, spre a o trece la moarte în stăpânirea fiului său Petru G. D. Șerban, afară de casele din str. Palat, Nr. 9, care urmează a fi trecute în proprietatea Statului Român.

Având însă în vedere, că această interpretare nu este cu nimic justificată, dat fiind că din modul redactării testamentului, se constată că prin expresiunea „fondul porțiunii disponibile”, defunctul G. D. Șerban, departe de a fi înțeles nuda proprietate, s'a referit numai la obiectul uzufructului, care până la moartea soției sale, rămâne însă nuda proprietate a altora, a lui Petru G. D. Șerban, casa din str. Elena Doamna și a Statului Român pentru cea din strada Palat.

Dovadă evidentă că, Gh. Șerban, a știut deosebirea ce există din punct de vedere juridic între nuda proprietate și simplul uzufruct, rezultă din însuși primele expresiuni întrebuințate de testator, și reproduse mai sus, unde pe deoparte se vorbește numai de uzufructul porțiunii disponibile din averea imobilă, — deci, în ce privește averea mobilă, e vorba de deplină proprietate.

Având deci în vedere că din cele expuse mai sus rezultă, că potrivit testamentului în discuție, nici un moment nuda proprietate asupra vreunei porțiuni din averea imobilă a lui G. D. Șerban nu e testată în favoarea soției sale Paraschiva ; că aceasta a fost de la început o simplă uzufructură, în ce privește averea imobilă, spre deosebire de cea mobilă, că din averea imobilă în discuție, nuda proprietate e lăsată prin testament Statului Român, în ce privește casa din str. Palat și fiului defunctului pentru cea imobilă în str. Elena Doamna.

Având în vedere, că, din dispozițiunile luate de testator în eventualitatea a doua, anume aceea de predeces a fiului său, departe de a rezulta un argument în favoarea apelantului, se confirmă veracitatea de interpretare a primei instanțe, căci în acest al doilea caz defunctul G. D. Șerban, lăsând aproape totalitatea uzufructului averii imobile, soției sale, — deci și acel al porțiunii de rezervă ce s'ar fi cuvenit fiului său, — exceptează casele din str. Palat, pe care le lasă „imediat” după moartea sa Statului Român, deci, fără a le greva de un drept de uzufruct în favoarea soției sale, care ne mai având — în această eventualitate — nimic de împărțit cu fiul său, își avea asigurată existența și fără uzufructul acestei din urmă case.

Că în ori ce caz, chiar dacă am admite, — cum susține apelantul — că testatorul nu întrebuințează exact unele expresiuni, din examinarea cuprinsului întregului testament, rezultă că interpretarea dată de prima instanță este cea adevărată, simplele erori de expresie neputând influența întru nimic voința tes-

tatorului, care, și în caz de îndoială — cum am arătat mai sus — urmează a se interpreta în sensul lucrării unor dispozițiuni din acele pe care legea le permite, și deci nu se poate crede că a vroit să facă o substituțiune interzisă, care ar fi atras nimicirea unora din dispozițiunile sale.

Pentru aceste motive, redactate de dl consilier Eugen Petit, respinge ca nefondat apelul declarat de Petru G. Șerban, etc.

Semnați: *C. Vărgolici, N. N. Gane, E. Petit, M. Trandafirescu.*

TRIBUNALUL ILFOV, S. NOTARIAT

Audiența de la 7 Februarie 1924

Președinția D-lui Alex. Streilcescu, Judecător de ședință

Demetra P. Florescu cu Alexandrina Tincă

CONTESTAȚIE. — TERȚII. — PROBA DREPTURILOR CE PRETIND. — POSESIUNE. — DOVADA TITLULUI DE PROPRIETATE. — ART. 399 PR. CIVILĂ.

CONTESTAȚIE. — SUSPENDAREA EXECUTĂREI. — CÂND NU POATE CERE. — ACȚIUNE ÎN ANULAREA ACTULUI CARE SE EXECUTĂ. — DACĂ POATE DETERMINA SUSPENDAREA EXECUTĂREI. — ART. 399 ȘI UM. ȘI 530 PROC. CIVILĂ.

1) Cu toate că în drept contestațiile legal făcute nu au putere de cât între părțile contractante, totuși terții sunt datori să intervină pe calea contestației pentru apărarea drepturilor ce li se vatămă, însă în acest caz, conform principiilor din materia probațiunii, trebuie să facă ei dovada drepturilor ce pretind.

Astfel, pentru ca un terțiu contestator să se poată opune la executarea unui act intervenit între alte persoane, nu este suficient să invoace numai posesiunea imobilului la care se raportă acel act, ci trebuie să facă dovada că posedă bunul cu titlu de proprietar.

2) Dispozițiunile art 530 proc. civilă porivit cărora în caz de contestație pentru destiintarea urmăririi bazată pe nulitatea titlului în puterea căruia se urmărește, sau pe cererea prin care se reclamă chiar proprietatea imobilului urmărit, Tribunalul poate amâna vânzarea până când cererea de revendicare se va judeca definitiv, fiind dispozițiuni cari se referă la execuția silită a nemiscătoarelor, nu pot fi aplicate pe cale de analogie și la judecarea contestațiilor cari se urmează conform art. 399 și urm. proc. civilă și deci nu se poate cere suspendarea executărei până la anularea actului ce se execută.

No. 27 Răspunsă ca nefundată contestația făcută de Demetra P. Florescu cu autorizația soțului său P. Florescu în contra executărei actului de vânză autenticat de Trib. Ilfov S. Notariat sub N. 3501 și 2650/911 în proces cu Oprina Tincă.

Tribunalul,

Având în vedere contestația făcută de Demetra P. Florescu, cu autorizația soțului său P. Florescu, prin petiția înreg. la Nr. 44091 din 1923, în contra executării actului de vânzare, autenticat și transcris la Trib. Ilfov, notariat sub nr. 3501 și 2650 din 1911,

investit cu formula executorie, cerută de Oprina Tincă cu autorizarea soțului ei, Alexandru Tincă, și ordonată cu adresa Nr. 9001 din 1923.

Având în vedere, actele din dosar și susinerile părților.

Având în vedere că la 16 Mai 1911, prin actul de vânzare autenticat la Nr. 3051 de trib. Notariat Ilfov, și transcris a Nr. 2650 din 1911, Ioana State Dumitrescu, vinde fiicei sale Oprina Dumitrescu, azi Oprina Tincă, imobilul din București, str. Clucerului, Nr. 13, împreună cu construcțiile și plantațiunile aflate pe loc, fără a mai rezerva ceva pentru ea.

După căsătoria sa, Oprina Tincă, prin soțul său Al. Tincă obține autorizarea Primăriei Buc. 330 c. 1912, pentru construirea unui corp de clădire în fundul curții, cum și reparații simple la corpul parter existent. La 14 Octombrie 1920, prin actul de vânzare autenticat la Nr. 22759 de Trib. Notariat Ilfov, și transcris la Nr. 10193 din 1920, tot Ioana State Dumitrescu, vinde același imobil, și pe același preț unei alte fiice anume Demetra P. Florescu, cu autorizația soțului P. Florescu, imobil care de data asta poartă Nr. 43 însă necontestat de parte că este același, cu arătare că are suprafața de 704 m. p. și că e se vinde cu toate construcțiunile, cuprinzând 5 camere cu sălile lor. La 28 Oct. 1921, Oprina Tincă cheamă în judecată la ocol. 6 București, pe soțul contestatorei P. Florescu, pentru reziliere de contract de închiriere și evacuare, dar fiindcă la interogatoriul luat, acesta a răspuns că locuiește în acel imobil cu soția sa într-o cameră, antreu și bucatărie, fără să plătească chirie, fiindcă întreține pe soacra sa Ioana St. Dumitrescu, judecata respinge acțiunea intimătei ca nefondată.

Anterior cererii de executarea actului de vânzare, Ioana St. Dumitrescu, la 15 Iunie 1921 face acțiune în anularea lui la trib. Ilfov, sec. 4 c. ea pe motiv de neplata prețului și simulațiune, la care se introduce intervențiunea și de contestare în anul 1922, iar acțiunea fiind respinsă ca nesustănută, Ioana St. Dumitrescu face apel la Curte, apel sec. 4, în ziua de 4 Dec. 1923, care este în curs de judecată.

La 7 Noembrie 1923, Demetra Florescu, autorizată de soț, face contestație la executarea actului de vânzare și o motivează pe faptul că este posesoara a imobilului și că actul ce se execută nu emană de la dânsa; că este proprietară conf. actului de vânzare autenticat la Nr. 22759 din 1920, și transcris la Nr. 1019 din 1920, a trib. Ilfov, și că a făcut acțiune în anularea actului de vânzare ce se execută.

Având în vedere că, în susținerea contestațiunei orale pe lângă motivele scrise, contestatoarea a mai cerut suspendarea executării până la judecata procesului de anularea actului de vânzare, și aceasta bazat pe art. 530 pr. civilă, ere deși este privitor la urmărirea silită imobiliară, totuși prin analogie este aplicabil și în cazul de față.

Având în vedere, că intimata în combatere a cerut respingerea contestației pe motiv că posesia imobilului este nedovedită și că toleranța sau posesia invocată nu poate să înlăture titlul său de proprietate, transcris anterior și opozabil titlului contestatoarei, conf. art. 723 pr. civ., iar în ce privește art. 530 pr. civ., invocat, pe lângă că el nu este arătat în scris în contestație, nici nu se poate aplica în

speță unde nu este vorba de o vânzare imobiliară cu licitație, spre a se cere suspendarea vânzării până la judecarea procesului de revendicare, că analogie în această materie nu există, și că suspendarea se poate cere numai pe baza art. 401 pr. civilă.

Având în vedere că, în drept, conf. art. 399 pr. civ., ori ce executare silită se poate contesta de cei interesați sau vătămați prin executare.

Considerând că, după art. 969 cod. civ. convențiunile legal făcute au putere de lege numai între părțile contractante, principiu reproduș și în art. 1174 c. cv., referitor la efectul actului autentic.

Că aceste principii cunoscute în drept sub formula relativității convențiunilor — *res inter alios acta* — ar părea că sunt suficiente pentru apărarea terților necontractanți, și că deci pentru ei contestația ar fi o cale inutil deschisă de legiuitor.

Considerând însă că aceasta este numai o abstracțiune juridică, căci în fapt terții sunt dator să intervină pentru apărarea drepturilor lor ce li se vătămă și că în asemenea caz, ei fiind acei cari pretind un drept conform principiului de drept în materie de probațiune — art. 1169 c. civ. — trebuie să dovedească acel drept.

Că în această privință invocarea posesiunii imobilului de către un contestator pentru a se opune la executarea unui act intervenit între alte părți, ar fi poate suficientă, dacă ea nu s'ar contesta de către intimat în momentul executării.

Având în vedere că, în speță, deși rezultă că contestatoarea este terță persoană care n'a figurat la confecționarea actului ce se execută, totuși în fapt ea nu a dovedit că a posedat ca proprietară imobilul în litigiu.

Având în vedere, că din actele depuse la dosar de intimată, rezultă prezumțiuni puternice că contestatoarea nu posedă ca proprietară imobilul, întru cât chiar sotul său într-o judecată ce a avut cu intimata la judecătoria de ocol 6 București, în 1921 a arătat că ocupă o cameră și bucătărie la soacra lui, fără chirie, fiindcă o întreține pe aceasta.

Că fiindu-i contestată posesia de intimată, contestatoarea a indicat apoi că posesia o exercită în virtutea actului de vânzare, autenticat la nr. 22759 din 1920 și transcris la nr. 10193 din 1920.

Considerând că odată invocat un titlu de proprietate în materie de contestație aceasta ia caracterul unei revendicări, așa în cât urmează a vedea care dintre titlurile invocate primează.

Considerând, că, după art. 723 pr. civ., până la transcriere drepturile rezultând din actele de transmitere a proprietății nemișcătoarelor nu se pot opune celor de al treilea, cari au drepturi asupra bunului, chiar dacă a avut cunoștință de existența actelor arătate.

Că, întru cât actul de vânzare invocat de contestator este transcris posterior celui pus în executare el nu poate înăltura puterea acestuia atâta timp cât nu s'a dovedit că ar fi fost anulat.

Având în vedere că în această privință contestatoarea a susținut că pentru anularea actului ce se execută, se judecă ca intervenientă în acțiunea de anulare, intentată de autoarea comună, așa că prin aceasta dovedește singură că și posesia dacă ar avea-o, este viciată și nu poate fi opusă intimatei.

Având în vedere că din toate acestea rezultă, că primul motiv de contestație este nefondat și urmează a fi respins.

Având în vedere că privitor la al doilea motiv de contestație, prin care se tinde ca pe baza art. 530, pr. civilă, să se obțină suspendarea executării până la judecarea procesului în anularea actului de vânzare, ce se execută, pe lângă că nu a fost arătat în contestație, conform art. 400 pr. civ., el este și nefondat.

Considerând că, în materie de execuțiune silită asupra bunurilor nemișcătoare, art. 530 pr. civ. prevede că se pot face contestații pentru desființarea urmăririi bazate atât pe nulitatea titlului în puterea căruia se urmărește, cât și pe cereri prin care se recamă chiar proprietatea, imobilului urmărit, și că în acest ultim caz, tribunalul poate amâna vânzarea până când cererea în revendicare se va judeca definitiv.

Considerând că această dispozițiune este referitoare la materia execuțiunii silite a nemișcătoarelor, și ea nu poate fi aplicată prin analogie la speță, care urmează a se judeca conform art. 399 și urm. prod. civilă.

Că deci, întru cât nu este în discuțiune o vânzare cu licitație publică a unui bun nemișcător—caz când pot interveni contestațiunile prevăzute de art. 525 și 530 pr. civ., cererea de suspendare pe cale de analogie nu are temei juridic, și urmează a fi respinsă, iar în consecință a se respinge și contestația ca nefondată, cu 300 lei chetueli de judecată apreciate de instanță conf. art. 140 pr. civ.

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător de ședință Alex. Strelicescu, respinge contestația ca nefondată.

Semnați: Alex. Strelicescu, C. Duma.

BIBLIOGRAFIE

Repertoriu General și Alfabetice de Legislație doctrină și Jurisprudență, de Corneliu Botez, consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție, s. III.

Acest volum este o continuare la noul codex de ședință adnotat și comentat de d-l Corneliu Botez, și ce prinde nu numai adnotarea și comentarea legii judecătorilor de ocoale—doctrina și soluțiile jurisprudenței din 1922 — 1925, în complectare — dar și a unui mare număr de peste 50 legi speciale de aplicare curentă, cum și *Noua Constituție*.

O asemenea lucrare de concentrare, coordonare și sistematizare a materiilor cu caracter uni ar care să îmbrăcișeze legile în totalitatea lor sub multiplele aspecte ale aplicării lor practice și în lumina principiilor călăuzitoare, ne a lăsat până acum împinșind acest gol, noua lucrare a d-lui Corneliu Botez aduce un serviciu real juriștilor, punându-le la îndemână o colecție de legi adnotate și comentate în o legătură cât mai strânsă și cu trimiterile necesare la șirul întreg de leguiri cu care adeseori se înalță și se completează.